

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

C. P. PLOOY — EDE

Aangenomen kinderen

(Ef. 1 : 5-7)

We hebben zoëven een kind gedoopt en dat was deze keer voor ons gevoel toch nog even anders dan anders. De kleine Joram is n.l. een *aangenomen kind*. Dat is toch weer wat anders dan een bloedeigen kind.

Maar is de *doop* daarom ook anders?

Misschien mogen we wel zeggen, dat de wezenlijke betekenis van de *doop* nog nooit zó sterk op ons aangekomen is als juist nu!

Want worden er in de kerk, op bevel van Christus, óók *andere* kinderen gedoopt dan aangenomen kinderen?

Door God n.l. aangenomen kinderen!

Zeker, het zijn doorgaans kinderen van *ons* vlees en bloed, maar wordt het daar beter van?

Geeft hun geboren zijn uit ons als hun eigen ouders soms recht op de *doop*? Geven wij onze kinderen zoveel goeds mee bij hun geboorte? Zodat God *daarom* een welgevalen aan hen hebben zou?

Zou God over onze in zonde ontvangen en geboren kindertjes even verrukt zijn als wij? Vergeet het maar.

Niet omdat het onze eigen kinderen zijn, maar als Gods aangenomen kinderen worden ze de kerk ingedragen en gedoopt. Al onze eigen kinderen.

En *dat* spreekt nu zo bijzonder bij de *doop* van vanmorgen. De kleine Joram valt helemaal niet uit de toon en zijn *doop* ook niet. Hij past precies in een gemeente van Christus, die jong en oud, nu eenmaal *bestaat* uit allemaal aangenomen kinderen van God!

D.w.z. mensenkinderen, die nergens recht op hebben; die oorspronkelijk een heel andere vader hadden dan God, n.l. de duivel. Maar die nu zo onbegrijpelijk genadevol door God zijn geadopteerd.

Daar kan nu Paulus in Efeze 1, de aanhef van die prachtige „Kerk-Brief”, niet over uitgezongen raken! Want is heel dat eerste stuk van zijn brief niet één lang loflied op de liefde Gods, die kinderen aanneemt?

Vult u de naam van Joram daar nu eens in; ja, vul uw eigen naam en de namen van uw kinderen daar nu eens in, bij het 5e vers, dan wordt het zo konkreet:

„In liefde heeft Hij Joram tevoren ertoe bestemd, — nog ver voordat zijn huidige ouders nog maar iets van zijn bestaan afwisten —, heeft God Joram ertoe bestemd als kind, als zoon van Hem te worden aangenomen, — hier staat in de tekst inderdaad de griekse rechtsterm voor „adoptie” —, als zoon van Hem te worden aangenomen, door Jezus Christus, — via Jezus Christus zou je kunnen zeggen —, naar het welbehagen van Zijn wil, tot lof van Zijn heerlijke genade!”

Ja, daar staat Gods souvereine genade achter. Niet om een of andere fijne eigenschap van het kind. Niet omdat hij er zo lief en leuk uit ziet. Maar gewoon omdat God het zo *wil*. In Zijn ontferming gaat Gods liefde naar dit kind uit. Hij heeft het weggehaald uit een levensmilieu, waarin het kind dreigde onder te gaan in totale vereenzaming. Dit kindje werd n.l. te vondeling gelegd. Ergens ver van hier, — maar wat is nog ver van ons bed in een steeds kleiner wordende wereld?

Maar God zag dit kind, ving het op in Zijn armen en maakte van een *vondeling* een *bondeling*.

Daar baande Hij wegen voor, neigde Hij harten en gaf Hij middelen.

Prijst nu de HERE om Zijn genade, waarmee Hij de kleine Joram, maar ook ons *allen*, begunadigd heeft in de Geliefde!

Want om dit kind en al onze kinderen en ons allen te kunnen aannemen tot Zijn kinderen, heeft Hij zijn *eigen* enige lieve Zoon weggestoten in de absolute vereenzaming van Golgotha. Jezus, door zijn eigen Vader verlaten, opdat wij en onze kinderen tot Zijn kinderen konden worden aangenomen.

Ja, in Christus hebben we de verlossing door Zijn bloed, dat onze schuld voor God bedekt.

Daar spreekt de *doop* van: gereinigd van zonden!

En daar spreekt ook het *avondmaal* van: verlost voor Jezus' dierbaar bloed!

Is het niet fijn, dat we vanmorgen *alles* in één dienst mochten hebben?

Doop, evangelieprediking en *avondmaal*. En dat *alles* tot lof van Gods heerlijke gennade!

„Joram”, — wat een mooie naam, het betekent: de HERE is verheven!

Ja, de HERE is zeer verheven, en te aanbidden tot in eeuwigheid!

Komt, heffen wij dan nu de lof des HEREN aan!

Voor-echtelijk samenleven (3)

Het religieuze aspect

Hoewel het religieuze eigenlijk geen aspect is en reeds door al het tot nu toe gezegde heen geweven zit, verdient het toch ook aparte aandacht. Geven we die, dan blijkt dat we daarmee de diepste laag van ons probleem aanboren. Niet trouwen gaat uiteindelijk terug op een gebrek aan vertrouwen. Dit gebrek aan vertrouwen vind ik nog het meest begrijpelijk bij degenen die een echtscheiding achter de rug hebben. Zij herinneren zich het enthousiasme waarmee zij de eerste keer begonnen waren en constateren met pijn waarop dit is uitgelopen. Dat zij er tegenop zien zich opnieuw in het openbaar als partner te binden en er de voorkeur aan geven, eerst maar eens in de private sfeer af te zien hoe het dan nú verloopt, — ja, wie zou daar geen begrip voor hebben? Hoewel ik het niet goed keur, zou ik daar niet zoveel van durven zeggen. Ethiek, christelijke ethiek, moet immers altijd bij de sterksten beginnen. En zij over wie ik het nu heb, zijn door hun ervaring verzwakt. Misschien wel zo verzwakt, dat zij beter deden met eerst maar eens geruime tijd uit te trekken voor de wederopbouw van het vertrouwen: op God, in de naaste en in zichzelf. Men kan ook te snel een nieuwe start maken. Wanneer men bijvoorbeeld nog verkeert in het stadium van ps. 116:11: „toen ik in mijn angst zeide: alle mensen zijn leugenachtig”, — dan is men duidelijk nog niet toe aan een volgende relatie, hoe onofficieel ook.

Nee, liever dan de echtgescheidenen, die aarzelend een nieuw begin maken, driftig te achtervolgen met de plicht tot huwen, zou ik van het verschijnsel van het toenemen der huwelijksontbindingen willen terugvragen naar de huwelijksvoorbereiding. Niet speciaal naar die van degenen wier huwelijk in een echtscheiding gestrand is, maar naar de huwelijksvoorbereiding in het algemeen. Is die niet veel te oppervlakkig geworden? Is er niet over liefde en huwelijk zo onwettelijk-romantisch gedaan, dat veel relaties daarop wel moesten en moeten vastlopen? Waar is de nuchterheid van het oude huwelijksformulier dat vroeger zo begon: „Aangezien de gehuwden gewoonlijk velerlei tegenspoed en kruis vanwege de zonde overkomt...”? Let wel, ik pleit er niet voor dat deze zin in het huwelijksformulier moet staan. Hij is voor een trouwdag echt te zwaar.

Maar praten ouders en opvoeders in deze sfeer wel eens over het huwelijk met hun kinderen? Om hen zo te waarschuwen tegen overspannen verwachtingen die ze uit onkunde van het huwelijk zouden kunnen hebben? Weten trouwenden dat hun huwelijk voor crisis-tijden kan komen te staan? Zijn ze daarvan doordrongen zodat zij niet in paniek slaan als die tijden komen? Beseffen de gehuwden wel voldoende, dat de huwelijksrouw in de samenleving van vandaag een zeer aangevochten zaak is en dat de huwelijksontrouw de vastgelopen van alle kanten als normaal aangereikt wordt? En niet alleen de vastgelopenen. In 't algemeen wordt de mensen vandaag een plat egoïsme aangepreft: „ik heb toch zeker recht op...”? Er is daarom vandaag in huwelijken meer vergeving nodig dan waar men vroeger mee toe scheen te kunnen. Ech breken en ontucht breken openlijker naar buiten, schades worden meer zichtbaar — althans voor de partner. Er wordt minder verdrongen.

Morele afstomping en versuffing kunnen daarvan het gevolg zijn. Maar ook zijn er huwelijken die door nederigheid, vergeving en humor (= acceptatievermogen) gelouterd en verdiept worden. Ik bedoel te zeggen dat de zonde een reële factor is in het huwelijk, waarmee gerekend moet worden, ook als ze de soms schokkende vormen van deze tijd aanneemt. Als wij onze verontwaardiging over huwelijksmisdrijven negentiende-eeuws of ook vooroorlogs houden, dan geef ik weinig huwelijken kans van slagen. Er was namelijk in die tijden meer weerhouding (vgl. 2 Thess. 2:6 v.). Daarom moeten wij nu bijstellen.

Maar is het dan niet zo, dat wie in zulke tijden van neergang heilig is, volgens Gods belofte nog meer geheiligd zal worden, zodat onder christenen van dat bijstellen geen sprake mag zijn? Zeker is er die belofte: Openb. 22:11. Maar het is mogelijk dat deze belofte waar wordt langs de weg van vallen en opstaan, van schade en schande. Zoals het in de tijden van de vroege christen-vervolgung gebeurd is dat mensen pas door de zonde van de verloochening heen standvastige

pastorale notities

Indertijd had je veel slapers in de kerk. Ze zijn in aantal geslonken; ten eerste duren de diensten zelden langer dan een uur, ten tweede werken minder mensen in de buitenlucht in lange, zware dagen. Maar de mannen broeders vochten dapper tegen de slaap. Ze gingen tijdens de preek naast of in de bank staan; dat hielp. Dan gebeurde het soms, dat zo'n broeder toch in de letterlijke zin van het woord in slaap viel. Heel de kerk lachte en de bevolking van de galerij kon pas na enkele minuten bedaren. Paulus heeft het ook eens erg lang gemaakt met zijn preek. Daar kwam een ongeluk van. Misschien heeft hij uit dat voorval geleerd om het wat korter te maken. De mannen vochten dus wel tegen de slaap, doch de predikanten toornden er tegen. Want het hinderde hen als ze slapende mannen zagen en ze zeiden er wat van, maar dat viel

dan wel eens verkeerd, want wat wist zo'n dominee er nu van hoe zwaar het werk was geweest op het hooiland? Ik ken een hoogbejaarde ambtsbroeder, die indertijd van de kerkeraad te horen kreeg, dat hij er eens wat van zeggen moest, zoveel slapers waren er in de dienst, het leek wel alsof sommigen er voor gingen zitten. De voorzitter was niet gegriefd, of hij liet het niet merken. Want de kerkeraad zegt dat de slapers zich bekeren moeten, maar bedoeld wordt dat de dominee beter preken moet. Onze broeder echter antwoordde: „Ik ben blij, als ik ze zo zie zitten, die slapers. Ik denk dan: die voelen zich in de kerk op hun gemak en dat is tegenwoordig heel wat waard.” Het was toen namelijk een tijd van trubbels in de kerken en van vele kwaadwillige hoorders. Ik heb bewondering voor die collega, dat hij zó reageren kon. Je proeft er de herder uit, die het leven van zijn schapen kent en eindeloos geduld met ze heeft. Ik vertelde dit verhaal eens aan iemand, maar die was er niet door gesticht. Hij zei: „Vind je dat een profetisch getuigenis?” Nee, dat was het nu ook weer niet, maar het was wel pastoraal.

A. H. Algra, Sliedrecht

belijders zijn geworden. Zou de ruimte daarvoor misschien ook uitgespaard zijn in het griekse handschrift dat in de bedoelde tekst uit de Openbaring door de St. Vertaling gevolgd is: „en die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde (i.p.v. hij bewijze nog meer rechtvaardiging); en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde”? Daar is dus sprake van toenemende heiligheid, — maar door rechtvaardiging en vrijspraak heen. De tegenstelling van het hele vers (22:11) staat bij deze lezing minder open naar het moralisme en wordt minder bruikbaar voor de sekten. Bij hen immers staat de heiliging op gespannen voet met de rechtvaardiging, terwijl ze anderzijds sterk bevriend is met de onbarmhartigheid.

—o—

Terug nu naar de huwelijksvoorbereiding. Daarvoor pleitend realiseer ik me dat ik op krachtige steun kan rekenen van de zijde van hen die het voorechtelijke samenleven voorstaan. Althans van de kant van een deel van hen.

„Huwelijksvoorbereiding! Inderdaad, dat bedoelen wij nu precies met onze onofficiële samenlevingsvorm. Wij willen het risico van een slecht huwelijk of een echtscheiding zo klein mogelijk maken. En daarom gaan we al vast een tijdje bij elkaar wonen om te zien of we samen de grote stap kunnen wa-

gen.” Zo kun je horen zeggen. Maar het is duidelijk dat dit een huwelijksvoorbereiding van een andere soort is.

De mijne bestaat hierin dat men de risico's van het overwogen huwelijk zo reëel en nuchter mogelijk tracht te peilen en onder de ogen te zien om dan, wanneer de wederzijdse liefdesband een zodanige beproeving glansrijk doorstaat, in vertrouwen op God samen de stap te wagen. De andere huwelijksvoorbereiding is echter geen echte voorbereiding. Men grijpt op het huwelijk zelf, inclusief het binnenste ervan, vooruit om zo de risico's die er aan verbonden zijn, niet maar onder ogen te zien, maar (zo veel mogelijk) uit te sluiten. Pas na gebleken houdbaarheid wil men dan het huwelijk in de openbaarheid brengen en er de zegen van God en de hulp van de samenleving over inroepen.

Maar, in de eerste plaats, wanneer zal een relatie die voor het hele leven bedoeld is, houdbaar gebleken zijn? Toch eigenlijk pas aan het einde ervan? Het huwelijk immers bestaat uit verschillende fases die elk met eigen crisis-verschijnselen gepaard kunnen gaan. Is het voldoende één van die fases uit te proberen en daaruit dan conclusies te trekken voor de rest? Het lijkt mij erg moeilijk het moment vast te stellen waarop met een minimum aan risico's getrouwd kan worden. Het doet me denken aan wat in de vroege kerkgeschiedenis wel voor-

kwam, dat christenen (ook uit gebrek aan vertrouwen) hun doop uitstelden tot op het sterfbed. Bij de doop kan dat nog (?), maar bij het huwelijk...? Is hier het godsvertrouwen niet ingeruild voor menselijke zekerheid? En hoe pover blijkt deze zekerheid!

Behalve dat, hoe moet het eigenlijk beoordeeld worden, wanneer bij het trouwen-na-de-proefperiode de kerkelijke huwelijkszegen en -voorbode worden begeerd? Levert dat niet iets tweeslachtigs op? Aan de ene kant: „Here, zegen ons en help ons”, en aan de andere kant vaststellen dat men voor het examen al geslaagd is. Als voor de meest kritieke fase van het huwelijk, de proefperiode, Gods hulp niet publiek gevraagd behoefde te worden, waarom voor de latere fases die geacht worden min of meer risico-loos te verlopen, dan wel? Zijn Gods zegen en hulp dan geen mosterd na de maaltijd? Ik zeg niet dat mensen dat zo bedoelen, maar ik nodig wel iedereen uit om over de vorm die zo ontstaat, na te denken. Overtuigt ze? Mij niet. Religieus rammelt het hier.

Het is daarom te voorzien dat het bij de mensen die het officiële huwelijk willen laten voorafgaan door een onofficiële, voorbereidende fase, van uitstel tot afstel van het huwelijk zal komen. Voor het huwelijk immers zijn twee dingen nodig: ootmoed en vertrouwen. De ootmoedige erkenning dat wij zondige mensen voor een duurzame verbintenis de hulp van God en van de samenleving in moeten roepen en het vertrouwen, dat God die zelf trouw is ook trouw zal maken. Trouwen kan niet zonder vertrouwen. Waar dat godsvertrouwen ontbreekt, zal gezocht worden naar een relatie-vorm, die natuurlijk de

duurzaamheid nog wel bedoelt (want die zit in liefde en trouw opgesloten), maar niet meer uitsprekt. Wie zijn partner publiek de trouw voor het leven belooft, kan dat eigenlijk alleen maar doen vanuit een religieuze verworteling. Daarom is er verband tussen het verval van de huwelijksvorm en de ontkerstening van onze samenleving. Men moet hier niet tegen in brengen dat vroeger toch talloze ongelovigen gelukkig en voor het leven getrouwd zijn geweest (en voor velen geldt dat nog), want dit heeft gekund dank zij het religieuze dat onze cultuur doortrok, al hadden zij daar persoonlijk geen deel aan.

—o—

Kort samengevat heb ik tegen het voor-echtelijk samenleven vierdeli bezwaar. *Politiek*: men kruipt vrijwillig in een subcultuur en laat de publieke zaak los. *Sociaal*: door de privatisering van de man-vrouwrelatie bevordert men het uiteenvallen van de samenleving. *Psychologisch*: man en vrouw kunnen elkaar zo aan de ziel beschadigen, dat hun relatie een vorm nodig heeft die hen voor God en de samenleving bereikbaar maakt, ter controle en hulp. *Religieus*: de ootmoed gaat ontbreken om zich publiek sterk te maken in de trouw van God voor de trouw aan elkaar.

—o—

Volgende keer hoop ik het amsterdams kerkeraadsstuk over het voor-echtelijk samenleven in verband met de kerkelijke huwelijksbevestiging te publiceren en van een kort commentaar te voorzien.

L. VAN KLINKEN — HAARLEM

Het C.D.A. en de economische orde ⁽¹⁾

1. Inleiding

Ons staat een andere inrichting van de samenleving voor ogen, schrijft het C.D.A. op blz. 18 van het in september 1978 verschenen rapport „Gespreide Verantwoordelijkheid”. Wij willen dit rapport eens nader bezien.

Het rapport van het C.D.A. omschrijft de economische orde als volgt: de wijze waarop verantwoordelijkheden zijn gespreid in de besluitvorming over de produktie van goederen en diensten, de inkomensverwerving en de inkomensbesteding.

Het gaat er bij het vraagstuk van de economische orde om wie in een samenleving bepaalt welke goederen en diensten op welke wijze, in welke hoeveelheden, tegen welke prijs, waar, wanneer en voor wie geproduceerd worden en hoe de inkomensverhoudingen zullen zijn. Bepaalt de overheid, de gemeenschap dat of bepalen de burgers of groeperingen van burgers dat?

Wie is bevoegd tot besluitvorming en waarover?

Het C.D.A. wil met het rapport de verantwoordelijkheden in het economisch leven hergroeperen. Het wil dat over de verschillende groeperingen en geledingen in de samenleving de verantwoordelijkheden worden verdeeld, worden gespreid, zó, dat een ieder zijn eigen verantwoordelijkheden goed kan beleven. Het C.D.A. vindt dat de vrije markteconomie en de centraal geleide economie geen van beide geschikt zijn om een samenleving op te bouwen, waarin mensen hun verantwoordelijkheidsbesef kunnen ontplooiën naar rentmeesterschap en solidariteit. Het wil daarmee ook bereiken dat individuen en groeperingen in de samenleving hun lasten niet afwentelen op anderen; een probleem dat heden ten dage zeer actueel is.

Afwenteling van lasten op anderen is bijv. mogelijk via collectieve arbeidskontrakten, bij welke kontrakten wel over de prijs van de arbeid, maar niet over de hoeveelheden arbeid, die te werk gesteld moeten worden, wordt onderhandeld. De ruil van de arbeidsdiensten wordt door anderen (de werkgevers en werknemers op het micro-niveau) gedaan dan degenen, die onderhandelen over de prijs (de sociale partners). Baten en lasten van de arbeidsovereenkomst worden op deze wijze uit elkaar getrokken. Wordt de prijs van de arbeid te hoog vastgesteld om het gehele aanbod van arbeid te werk te stellen, dan ontstaat werkloosheid: de lasten van het te hoge loon worden afgewenteld op de werklozen; die zijn de kinderen van de rekening. Prijs en ruil dienen daarom volgens ons simultaan te worden vastgesteld op het (micro-)niveau, waar de ruil plaatsvindt. Het C.D.A. wil ook een oplossing in deze richting.

Het C.D.A. is van mening (en dat is ook onze mening), dat de aard van de sociaal-economische problemen, waar wij thans en in de toekomst voor staan, allereerst in termen van de economische orde vertaald moeten worden.

Het structuurbeginsel voor de inrichting van onze samenleving is volgens het C.D.A. de verantwoordelijkheid. Dat is, aldus het rapport (blz. 22), niet zo maar een gekozen uitgangspunt, zoals men voor vrijheid of gelijkheid kan zijn; het verantwoordelijk-zijn zit in mens en schepping besloten. Het rapport noemt twee oriëntatiepunten die in het verantwoordelijk-zijn besloten liggen. De verantwoordelijkheid dient volgens het C.D.A. zich te richten, te oriënteren op rentmeesterschap en op solidariteit. De verantwoordelijkheid daarop gericht is het sleutelbegrip van de C.D.A.-studie (blz. 23).

Het als een rentmeester, beheerder bewerken en bewaren van de gegeven rijkdommen is een goddelijke opdracht (Genesis 2 : 15).

Solidariteit zegt volgens het C.D.A. iets van gericht zijn op elkaar, het roept op lasten naar draagkracht op zich te nemen. De mens is niet zelfgenoegzaam, maar vindt zijn bestemming en vervulling in het gericht zijn op de ander. Dit gezichtspunt heeft, volgens het rapport (blz. 23), verstrekkende gevolgen voor de C.D.A.-visie op b.v. eigendom, arbeidsverhoudingen, gezagsverhoudingen, de aanvaarding van macht, de organisatie van het economisch leven: de economische orde.

De kernvraag in de C.D.A.-benadering wil zijn: welke bijdrage kan de overheid leveren aan een op het bewerken en bewaren en op de solidariteit georiënteerde verantwoordelijkheidsbeleving? Welke economische orde staat het C.D.A. nu voor ogen, indien het uitgangspunt van een op het bewerken en bewaren en op de onderlinge solidariteit georiënteerde verantwoordelijkheid geconfronteerd wordt met de nieuwe vraagstukken, die ons de komende jaren te wachten staan?

2. Te onderscheiden elementen

Het rapport noemt voor de mate, waarin verantwoordelijkheid binnen een economische orde ervaren kan worden, twee toetsingscriteria, namelijk de intensiteit en de reikwijdte van de verantwoordelijkheidsbeleving. Met intensiteit van de verantwoordelijkheidsbeleving wil het rapport de mate aangeven waarin de verantwoordelijkheid kan worden beleefd in het afwegen van baten en lasten. Het heel direct, zichtbaar en heel voelbaar kunnen afwegen van baten tegen lasten is voor een intense verantwoordelijkheidsbeleving in de economische vragen essentieel (blz. 28).

De directheid van de afweging, aldus het rapport, moet echter soms bewust geweld worden aangedaan vanwege de effecten van ons handelen hier en nu voor de levensomstandigheden van mensen van straks en hier ver vandaan.

Uit overwegingen van intensiteit van de verantwoordelijkheidsbeleving heeft het C.D.A. voorkeur voor besluitvorming op een zo laag mogelijk niveau. Het zo direct mogelijk afwegen van baten en lasten brengt dit met zich mee; afwenteling van lasten op anderen kan zo ook worden tegengegaan. Reikwijdte-overwegingen kunnen echter aanleiding zijn dat een hoger niveau randvoorwaarden stelt of de beslissingsbevoegdheid overneemt, indien een lager niveau lasten op anderen afwentelt en de baten zelf incasseert.

In de wijze waarop over de produktie van goederen en diensten, de inkomensverwerving en de inkomensbesteding besloten wordt gaat het volgens het C.D.A. om (blz. 27):

a) OP WELK NIVEAU wordt besloten

- het micro-niveau: ondernemingen of instellingen;
- het mezo-niveau: de bedrijfstak of de regio;
- het landelijk macro-niveau;
- het internationale niveau.

b) HOE op elk van deze niveaus — wordt besloten (typen van besluitvormen)

- op een markt (waar vraag en aanbod in hoofdzaak door het prijsmechanisme op elkaar worden afgestemd);
- via overleg (veelal geïnstitutionaliseerd, waar in plaats van marktverhoudingen vormen van planning vraag en aanbod op elkaar afstemmen);
- via centrale leiding van particulieren die bijvoorbeeld een monopoliepositie hebben, of door de overheid.

c) WIE besluit op een bepaalde wijze op een van de onderscheiden niveaus (besluitnemers)

- zijn dat particulieren, zoals werknemers, werkgevers, grondstoffenleveranciers, consumenten;
- zijn dat de organisaties van deze particulieren: een vakbond, een werkgeversorganisatie, een consumentenbond, een grondstoffenleverancierskartel;
- is het de (gemeentelijke, provinciale of rijks-) overheid.

Het gaat het C.D.A. om het voortdurend beziën welke personen, organisaties of overheid, in markt- of overlegsituatie of door middel van centrale leiding, op de verschillende niveaus het meest verantwoord over de vele afwegingsproblemen in het sociaal-economisch leven kunnen besluiten (blz. 38). Men zou één en ander ook aldus kunnen formuleren: men wenst een organische overlegeconomie georganiseerd volgens het subsidiariteitsbeginsel: de beslissingsbevoegdheid in het economisch leven zoveel mogelijk leggen op het laagste niveau (het micro-niveau), maar hogere niveaus moeten aan lagere niveaus randvoorwaarden kunnen stellen dan wel diens bevoegdheden kunnen overnemen, indien dat uit reikwijdte-overwegingen nodig blijkt te zijn, omdat anders lasten op anderen dan degenen die de baten incasseren worden afgewenteld. Pas wanneer lagere organen iets niet af kunnen handelen, omdat deze de reikwijdte van hun beslissingen niet of niet voldoende (kunnen) overzien, dienen hogere organen ingeschakeld te worden.

Het C.D.A. wil dus geen vrije markteconomie maar ook geen „macro”-overheidsbenadering, dat geen weerstand heeft tegen een ontwikkeling waarbij uiteindelijk ook de op te brengen lasten, die bij de baten behoren, zich in de macrosfeer zullen aandienen. Dat komt volgens het rapport neer op een nationalisatie van de sociaal-economische bedrijvigheid (blz. 87). De kracht van de markt schuilt, volgens het rapport, in de efficiency, waarmee zij op korte termijn de in geld meetbare aspecten van vele deelbeslissingen in het economisch leven op elkaar kan afstemmen (blz. 35). De kracht blijkt voorts uit de discipline die de marktpartners moeten opbrengen bij de afweging van baten en lasten.

Er is hier weinig of geen ruimte tot afwenteling van lasten op anderen dan degenen die de baten incasseren. De intensiteit van de verantwoordelijkheidsbeleving lijkt derhalve met de markt zeer goed gewaarborgd. Een zwak punt van de markt is volgens het rapport (blz. 35) evenwel haar beperkte reikwijdte. Met schaarste niet of niet nu gemeten, houdt de markt geen rekening. Zij registreert niet de aspecten die niet in geld zijn uit te drukken, maar die volgens het rapport wel aan bod behoren te komen: bijvoorbeeld overwegingen van solidariteit (dichtbij en veraf) en rentmeesterschap. Deze reikwijdte-aspecten acht het C.D.A. bij de markt allerm minst gewaarborgd.

Het C.D.A. wil nu die aspecten die de markt verwaarloost, in goed overleg in de afweging betrekken. Het overleg zou dan de marges, waarbinnen de markt behoort te functioneren, nader kunnen aangeven (blz. 36). Voor dit overleg is, volgens het rapport (blz. 37), samenbundeling van individuen in organisaties nodig; uit het oogpunt van het beleven van een intensieve verantwoordelijkheid acht het dit ook gewenst. *Organisaties kunnen tal van bedoelde aspecten volgens het C.D.A. beter behartigen dan de mensen individueel, al kunnen deze niet voor de volle honderd procent in de plaats treden van de persoonlijke verantwoordelijkheid van de mensen (blz. 37).*

D. W. L. MILO — DALMALLY

Zuid-Afrika - appel van Paris

Nog eenmaal over de republiek van Zuid-Afrika en de publicatie van Jan Marais. Eerst nog enige cijfers en gegevens.

Dat per leerling minder aan zwarten wordt uitgegeven zit daarin, dat deze nog voor 87% op de lagere school zitten, die minder kost dan de middelbare scholen. Naarmate het aantal leerlingen in de voortgezette scholen echter toeneemt, zal ook deze discrepantie verminderen. Het aantal middelbare zwarte scholen steeg in 2 jaar van 252.000 tot 461.000.

Een beschuldiging tegen Z.A. luidt: dat de zwarten inferieur onderwijs ontvangen. Marais antwoordt: 57% van de zwarte Z.A. bevolking kan thans goed lezen en schrijven. En vergelijk dat nu eens met Zambia (35%), Tanzania (30%), Ethiopië (15%) en Angola (12 procent) ...

Dat zijn met elkaar heel wat cijfers en feiten geworden. En daarmee is het complex van problemen rondom de Z.A. apartheidspolitiek nog niet opgeruimd. Maar er is wellicht enig materiaal aangereikt, om de Z.A. regering niet meer lastig te vallen met onvriendelijke buitenlandse inmeningen.

Die wens heeft goede gronden. Toen in de dertiger jaren een Europees land Finland bezette; toen een ander Europees land Ethiopië onder de voet liep; toen nog een ander Europees land het Saargebied annexeerde, Oostenrijk inlijfde ... zweeg de Westerse opinie. Men was bang de vingers te branden. Daarmee kregen de Westerse mogendheden (diezelfde, die nu via de Verenigde Naties een grote mond tegen Zuid-Afrika opzetten) de verantwoordelijkheden voor een tweede wereldoorlog.

Maar Z.A. heeft nimmer grond aan zwarten ontnomen, heeft niets veroverd op andere naties, of heeft die gronden teruggegeven in zwarte, onafhankelijke gebieden. Zelfs heeft Z.A. de gronden voor Botswana, Lesotho en Zwaziland aan die zelfstandig geworden landen geschonken, daarmee van eigen eerste rechten afziende. Voor de rest zit Z.A. op eigen verworven, aan oorspronkelijk *niemand* toebehorende gronden. In tegenstelling tot de bewering dat de zwarten slechts 14% van de Z.A. grond bezitten, rekent Jan Marais voor dat, tengevolge van de afgestane gebieden, de verhouding 50-50 is geworden.

Maar dit zegt nog niets ten aanzien van de levensmogelijkheden. Niet de hoeveelheid grond is beslissend, maar het gebruik ervan. In Z.A. is vroeger altijd roofofbouw geweest: de stammen trokken naar gebieden, waar ze genoeg gras, water en wild aantroffen. Vandaag kan de grond een veel groter bevolking dragen. Ter oriëntering dit: zowel Zwitserland als België als Nederland zijn elk kleiner dan het Transkei-district. Maar ze hebben wel driemaal, vijfmaal, zevenmaal zoveel inwoners als Transkei.

In de Westerse wereld spelen de lonen een grote rol. Vandaar de beschuldiging dat Z.A. zijn zwarte arbeiders hongerlonen zou uitbetalen. Maar in 1974 bedroeg het gemiddelde maandloon van zwarte arbeiders in Z.A. \$ 127 — meestal vergezeld van uitgebreide secundaire voorzieningen. Op dat tijdstip werkten in 's werelds meest welvarende land, de V.S., nog 24 miljoen mensen voor minder dan \$ 140 per maand. Daargelaten dat de Verenigde Naties dit punt beter kunnen laten rusten merken wij op, dat in Z.A. een verdere gunstige ontwikkeling bestaat, die we van de V.S. nauwelijks kunnen hopen.

—o—

Dan de bekende verwijten over gebrek aan meningsuiting en politieke verdrukking. Jan Marais antwoordt: dat er in Z.A. meer kranten tegen de regering schrijven — dan in de tien dichtstbijzijnde onafhankelijke staten verschijnen! Die oppositiekranten in Z.A. zijn onverhuld scherp. Ze worden niet verboden. En politieke oppositie zou gestraft worden met gevangenis en foltering? In 1978 zaten er inderdaad 335 mensen vast op grond van de Wet op Terrorisme en de Binnenlandse Veiligheidswet. Die cijfers krijgen betekenis tegenover andere cijfers: op dat ogenblik zaten in Groot-Brittannië 1250 Ieren gevangen op politieke gronden, Cuba had zo'n 20.000 politieke gevangenen, onder mevrouw Ghandi zaten in India naar schatting 250.000 mensen gevangen, zelfs zonder vorm van proces. En zullen we Indonesië maar vergeten?

Bij de apartheidspolitiek van Z.A. geeft men zwarte steden een eigen zwart bestuur. Geopperd is, dat dit niet reëel is, aangezien de zwarten alleen op het platteland wonen. Soweto geldt echter als voorbeeld: in 1964 hadden veel arbeiders nog hun gezinnen op het platteland, zonder ze \$ 63 milj. aan lonen naar huis. Vandaag zijn ze stadsbewoners, met eigen zwarte gemeenteraden, zowel in Soweto als de andere stedelijke gebieden. En wanneer gezegd wordt, dat die veranderingen van Z.A. slechts oppervlakkig en propagandistisch zijn — dan antwoordt Marais: alleen al het staatsbedrijf van de spoorwegen heeft 20.000 blanke banen ingeruimd voor zwarten. Dit ondanks het verzet van vakbonden! De overige categorieën van bevoorrechtiging zijn teruggebracht tot 5 stuks, waarbij slechts 1% van de zwarte arbeidsmacht betrokken is.

—o—

Jan Marais, die zulk een puntig boekje over Zuid-Afrika opendeed, schreef ook een publieke brief aan Jimmy Carter te Washington. Hij knoopte aan bij Carters voorliefde voor mensenrechten. Daarom vroeg hij om een mensenrechtelijke beoordeling van Z.A., altijd een trouwe bondgenoot van de V.S. geweest. Hij wees er Carter op, dat in de Verenigde Naties twee op elke drie landen (98 van de 149 lidstaten) minder politieke rechten kennen dan Z.A.; dat een op de twee Afrikaanse landen (25 van de 49 lidstaten) minder burgerrechten hebben dan in Z.A. De cijfers ontleende Marais aan het Amerikaanse Freedom House! Hij daagde Carter uit, evenzeer op de mensenrechten van vele miljoenen rechtelozen in de Verenigde Naties aan te dringen als hij doet voor de mensenrechten van Zuid-Afkaners. Dan zou Carter goed werk doen, zegt hij, en de Z.A. regering in de kaart spelen.

Hij herinnerde er Carter aan, dat deze korte tijd geleden in Nigeria grote woorden tegen Z.A. gebruikte. Hij vroeg, of Carter wel dacht aan het uitzonderlijk hoge sterftecijfer van Nigeria, aan de openbare executies aldaar en aan de censuur aldaar?

Hij vroeg Carter voorts, wat de V.S. met de Indianen gedaan hebben, met hun onroerend goed en met hun erfrecht? Hij informeerde waarom, ondanks schone programma's, nog niet één zwarte zitting heeft in de V.S. senaat en slechts enkelen zitting hebben in het parlement. Hij wees er op, dat ruim 15% van de V.S.-bevolking zwart is, maar nog niet 1% ervan verkiesbare ambten bezet. Hij herinnerde er Carter aan, dat Amerika nog maar 40 jaar geleden duizenden in de U.S.A. geboren Japanners in kampen plaatste, dat Amerika slechts 25 jaar geleden de apartheid in de scholen afschafte, dat Amerika nog maar 10 jaar geleden in alle staten gemengde huwelijken toestond. Om die redenen, zo meende hij, heeft Amerika zich pas de allerlaatste jaren de rol van internationaal geweten kunnen aanpassen.

En nog was de vergelijking niet klaar. Carter had zich bezorgd getoond dat in Zuidwest-Afrika en Namibië vooralsnog geen kiesrecht bestaat. Marais herinnerde Carter er aan, dat het Amerikaanse district Columbia met zijn 700.000 zielen nog geen enkele vertegenwoordiger in de Senaat heeft. Carter zou internationale straffen op Z.A. willen toepassen — maar schijnt vergeten dat in 1977 in de U.S.A. (volgens Amnesty International) zeventien politieke gevangenen zaten . . .

—o—

Niet alle cijfers en feiten zijn hartverheffend. Jan Marais beseft dat en merkt op dat gegevens over sterfgevallen tijdens hechtenis geen maatstaf voor een regering zijn (in de V.S. zijn dat honderden per jaar) maar dat men elkaar dan ook maar niet bodemloos moet beschuldigen. Vooral wijs hij Carter er op, dat al die anti-Zuidafrikaanse propaganda slechts van communistische zijde komt — en dat Carter zich niet voor dat wagentje moest spannen.

Waarschijnlijk is zijn boekje niet voor niets geschreven. Het overtuigt door zijn vele controleerbare gegevens en zijn menselijke toon. Wie zo algemeen en over de gehele linie beschuldigd en veroordeeld wordt als de Z.A. regering, mag waarlijk wel eens een mond open doen.

Want die Z.A. regering deed het tot nu toe, vergeleken met vele landen, nog niet eens zo gek. En die Z.A. regering kijkt in de toekomst — zonder daar anderen mee lastig te vallen, eer mede ten behoeve van die anderen. Daarom tusselotte nog enkele gegevens, die algemeen warm zullen worden ontvangen.

Het Nationale Krugerpark van Z.A. heeft een der mooiste collecties wilde dieren op aarde: 7.000 olifanten, 13.000 zebra's, 1.000 leeuwen, 200.000 impala's, 5.500 koedoe's, 1.100 sabelantilopen, 2.900 giraffen, 18.500 buffels, 14.500 blauwe wildebeesten, 520 elandantilopen, 11 witte neushoorns en 850 verschillende soorten vogels.

In de straten van Johannesburg, zegt Jan Marais, bent u veiliger dan in de meeste wereldsteden. U zult er minder politiemensen aantreffen dan in London, New York, Frankfurt of Tokio. Er zijn trouwens in heel Z.A. minder politiemannen dan in de stad New York.

Zuid-Afrika is een paradijs voor vacatiegangers. Afgezien van het genoemde Krugerpark en de andere niet genoemde reservaten zijn er de toeristische attracties van dorre uitgestrektheden tot de schitterende kusten van Kaap de Goede Hoop, de majestueuze grootheid van de Victoria-watervallen, de zonovergoten stranden van Natal, de afgelegen Wildekust van Transkei en de imposante bergen van Lesotho, dikwijls het Zwitserland van Afrika genoemd.

H. LANGERAK — UTRECHT

De dichter en zijn dood (1)

In een vraaggesprek dat de redakteur van de Haagse Post, Jan Brokken eens met de dichter en prozaschrijver F. C. Terborgh had, vertelde de laatste dat hij niet in het toeval geloofde.

Hij had, op een moeilijk moment in z'n leven, op de witte muur van z'n slaapkamer donkere wolken gezien en daarachter het gele licht van de maan.

Twee weken later ontving hij een brief van een nicht die in Duitsland woonde. „Veertien dagen geleden”, zo schreef ze, „viel een bloembak van het balkon en tegelijkertijd schoot een schilderij in de zitkamer van de wand. Dat schilderij stelde een mooi landschap voor met daarboven onweerswolken en daarachter de zon.”

„Kan dat”, zo vroeg Terborgh, „toeval zijn?”

Toen ik dat las moest ik denken aan vrienden die eens vertelden over telepathische belevenissen. Zij noemden voorbeelden waarvan ik de waarheid niet in twijfel kon trekken.

Maar ook, en vooral, moest ik denken aan de dichter Hendrik Marsman, die in de nacht van de 20ste op de 21ste juni 1940 verdronk. Hij was op de vlucht voor de Duitsers vanuit Bordeaux naar Engeland. De boot waarmee hij de overtocht begon, werd getroffen door een torpedo en zonk. Zijn vrouw, die het ruim waarin zij lagen even had verlaten, was de enige die werd gered.

Welnu, Marsman schreef ongeveer vijftien jaar vóór dit gebeurde, het volgende gedicht:

De Overtocht

*De eenzame zwarte boot
vaart in het holst van de nacht
door een duisternis, woest en groot,
den dood, den dood tegemoet.*

*ik lig diep in het kreunende ruim,
koud en beangst en alleen
en ik ween om het heldere land,
dat achter den einder verdween
en ik ween om het duistere land,
dat flauw aan den einder verscheen.*

*die door liefde getroffen is
en door het bloed overmand
die ervoer nog het donkerste niet,
diens leven verging niet voorgoed;
want de uiterste nederlaag
lijdt het hart in den strijd met den dood.*

*o! de tocht naar het eeuwige land
door een duisternis somber en groot
in de nooit aflatende angst
dat de dood het einde niet is.*

Is het niet om stil van te worden? Vijftien jaar vóór zijn dood heeft de dichter de wijze waarop hij zijn leven beëindigen zou, al voorzeggd.

Geen wonder dat mensen die beslist geloven in telepathische krachten, hierin een duidelijk bewijs voor de juistheid van hun mening zien. Hoe

kan iemand, die dit gedicht gelezen heeft, nu nog zeggen dat geen mens iets over zijn toekomst weet?

Toeval? Onzin.

Nu ja, toeval daar gelooft een christen niet in. Maar te zeggen dat uit deze, inderdaad wonderlijke samenloop, konklusies mogen worden getrokken ten aanzien van helderziendheid, gaat mij toch te ver.

Dat ga ik proberen uit te leggen, en daarom eerst iets over het leven van de dichter vertellen.

Hij is geboren en opgegroeid in Zeist. Zijn vader werkte als filiaalhouder in een boekhandel. Hij was van huisuit gereformeerd, maar liet daar weinig van blijken. Van een vriendin van de dichter hoorde ik eens dat hij nogal vloekte. Zijn vrouw, de moeder van Hennie, zoals de dichter werd genoemd, was hervormd en de kinderen werden in haar lijn opgevoed. Zij gingen op school bij de Hernhutter Broedergemeente in Zeist.

Hennie had een zwakke gezondheid. Hij leed aan astma waardoor hij vaak aan bed gebonden was. Ook bepaalde het mede zijn levensweg. Zo had hij graag de zeevaartschool doorlopen, maar werd daarvoor afgekeurd.

In 1918 is hij een tijdlang ernstig ziek. Een longontsteking dwingt hem maanden het bed te houden.

In die tijd had hij zijn eerste gedichten al geschreven.

Het jaar 1923 was, wat de gezondheid betreft, ook een heel moeilijke periode. Daarbij had hij een ernstige geestelijke inzinking.

Hij studeerde in die tijd al aan de universiteit, te weten, rechten. In 1928 doet hij doktoraal examen en vestigt zich, na zijn trouwen, als advocaat in Utrecht.

Dat beroep geeft hij in 1933 op en gaat met z'n vrouw naar Frankrijk, later naar Spanje en tenslotte naar Italië.

Zijn zwakke gezondheid dwingt hem in 1935 terug te keren naar Holland. Later, als hij wat beter is trekt hij naar het zuiden van Frankrijk en gaat daar, samen met zijn vrouw, in een soort hut wonen.

Als in 1940 de Duitsers Frankrijk aanvallen vlucht hij en komt zoals reeds verteld, op zee om.

Dit is, in grote trekken zijn levensweg. Volgende week hoop ik in te gaan op de gedachten over zijn helderziendheid.

Stichting Hulp aan Gedupeerde Ambtsdragers „H.G.A.” Utrecht

opgericht 20 mei 1967

Enige tijd geleden — juli 1977 — hebben wij u een brief gezonden waarin wij u vroegen om een kollekte of een gift omdat de middelen om onze gedupeerde ambtsdragers te helpen, op waren. Momenteel is het weer zo.

Misschien mogen wij vooraf nog even in uw herinnering terugroepen het oprichten van onze Stichting.

Deze is ontstaan ten gevolge van de kerkelijke moeilijkheden in 1967 en volgende jaren, die leidden tot het ontstaan van De Gereformeerde Kerken, nu meestal aangeduid als Nederlands Gereformeerde Kerken.

Een aantal ambtsdragers geraakten toen in financiële moeilijkheden. Sommigen kwamen los van hun gemeente te staan, anderen zagen hun gemeente gedecimeerd, waardoor deze kerken niet in staat waren hun predikant te onderhouden.

Verschillende broeders namen toen het initiatief tot oprichting van onze Stichting. Hierbij past wel een

woord van dankbare nagedachte-nis aan wijlen broeder J. A. Maris, notaris te Molenaarsgraaf. Het doel was (art. 2 der statuten) het verlenen van financiële hulp aan gedupeerde ambtsdragers, hun weduwen of hun wezen belijdend of dooplid zijnde van een van De Gereformeerde Kerken.

Aan onze Stichting vloeide een stroom van gelden toe, zodat velen geholpen konden worden. Dit waren schone bladzijden in de geschiedenis van onze kerken. Vrijwel voor allen is in de loop der tijden een oplossing gevonden. De verwachting, dat de Stichting slechts een tijdelijk „noodverband” zou zijn — en dat was het inderdaad — en een aflopende taak zou hebben, is niet zó spoedig als men dacht werkelijkheid geworden.

Thans is er nog één enkel geval van enige omvang.

Wel komen er nog „incidentele” gevallen voor en „herleven” nog weleens oude gevallen, omdat er nieuwe kalamiteiten ontstaan zijn, waarvoor ook nieuwe voorzieningen getroffen moeten worden.

Uiteraard wordt er dan contact gezocht met de plaatselijke kerk, indien die band er nog is. Soms ligt hulpverlening meer op de weg van de Stichting S.E.V., waarmee dan overleg gepleegd wordt.

Niettemin blijven er gevallen over waar onze Stichting — vaak ook mede — te hulp moet schieten.

Meermalen is bepleit om deze zaak een méér rechtstreeks kerkelijk karakter te geven, nu deze langer

duurt dan aanvankelijk gedacht werd.

De vraag is, nu dit achteraf blijkt, of het zinvol is deze zaak nu nog in de slotfase te wijzigen. Ons werd gevraagd of wel alle kerken meedoen en of we geen „hoofdelijke omslag” zouden kunnen vaststellen. Gelukkig doen niet alleen de kerken mee, maar ontvangen wij ook gelden van individuele broeders en zusters, zelfs buiten onze kerken „binnen verbanders”. Onze uitgaven die uiteraard ook stijgen, schatten wij nu op 24.000 gulden per jaar, zodat een omslag per ziel zou neerkomen op 80 cent per jaar. Wij menen echter, nu de kerken, al jaren, deze zaak als een erschuld hebben gezien, een „aanslag” of iets dergelijks ten enenmale hiermede in strijd zou zijn.

Ook is ons gevraagd of meer „openheid” mogelijk is.

Deze vraag is begrijpelijk, maar moeilijk. Al onze financiën lopen zonder enige uitzondering over rekening 45.67.19.490 van de Amrobank, zodat controle vrij eenvoudig is. Onkosten hebben wij niet. Gaarne verstrekken wij alle inlichtingen voor zover deze het karakter van ons werk niet aantasten en de diskretie gehandhaafd blijft.

Hoe men over de verschillende aspecten van deze zaak ook denkt, in ieder geval zal in de moeilijkheden die er nu nog zijn moeten worden voorzien. Nu de bodem van onze „schatkist” weer te zien is, menen wij daarom vrijmoedig een beroep op de kerken en op alle broeders en zusters te mogen doen om ons te steunen en ons een kollekte, een gift of anderszins toe te staan.

Wilt u uw bijdrage overschrijven op postrekening 2900 van de Amrobank te Utrecht, ten gunste van de rekening H.G.A., 45.67.19.490 of rechtstreeks op laatstgenoemde rekening bij de Amrobank te Utrecht?

Met hartelijke broedergroeten,

Namens het bestuur van de Stichting,
J. Kooiman, Doorn, voorz.
J. G. van Oord, De Meern, sekr.
H. C. Smit, Utrecht, penningm.

Broeders en zusters,

Onlangs kreeg ik een brief van de evangelist Thobela uit Giyani, Ga-

zankulu, Zuid-Afrika. Br. Thobela werkt op de Nederduitse Gereformeerde Zendingspost Nkhensani, waar ik van 1971 tot 1975 ook mocht werken. Giyani is de hoofdstad van Gazankulu, een der zgn. „thuislanden”. De N.G. kerk werkt daar sinds 1959. De bevolking is arm en leeft voornamelijk van wat het land biedt. Sinds ik terug ben in Nederland konden we nog enkele malen helpen in kleine projecten. Nu bestaan er plannen voor de bouw van een kerk in het dorpje Thandabantu, 10 km van Giyani. Hiermee is een bedrag gemoeid van 8400 Rand ($\pm$ f 20.000,—). Ervaring heeft mij geleerd dat een schenking van een deel van dit bedrag weinig effectief is, als niet de rest van het bedrag op korte termijn te verwachten is. De Nederlandse Gereformeerde kerk van Nijmegen is bereid een deel van de kosten te dragen. Om echter het totale bedrag te kunnen overmaken, wil ik een beroep doen op U, lezers van Opbouw. Als U een bijdrage wilt leveren, dan kunt U die storten op de rekening van de Ger. Kerk te Nijmegen t.n.v. de penningmeester J. E. Kuyper, nr. 453451616 van de AMRO bank te Nijmegen, giro nr. van de bank is 848700. Gaarne op de overschrijving vermelden „Giyani”. Indien U nadere inlichtingen wilt, kunt U mij altijd schrijven of bellen. Bij voorbaat onze dank.

B. van der Wildt,
Weezenhof 6310,
6536 AT Nijmegen
tel. 080-444538

Beroepen te Oegstgeest: kandidaat G. de Lange te Middelstum.

Bedankt — Ds. J. Schaeffer te Emmeloord heeft bedankt voor het beroep van de kerk van Kampen.

Dalfsen — In Dalfsen is in het kerkgebouw een herdenkingssteen geplaatst. We citeren uit „Onder de Lelie”:

Op zaterdagmiddag 27 oktober 1979 werd onder grote belangstelling van gemeenteleden, genodigden en veel gasten de herdenkingssteen onthuld. Broeder Bollemaat sprak namens de kerkeraad op deze bijeenkomst de volgende woorden:

Broeders, zusters en alle genodigden ik wil u namens de kerkeraad allen hartelijk welkom heten...

Het is voor ons als gemeenteleden een vreugde-volle dag, wanneer straks door de twee oudste zusters van onze gemeente en mevrouw Kroes de herdenkingssteen onthuld zal worden. Zoals velen van u weten, werd met de bouw begonnen begin maart van dit jaar. Er is hard

gewerkt, er is steeds een goede sfeer geweest, de weersomstandigheden waren ook bijna altijd van dien aard, dat er volop gewerkt kon worden. Dit alles te samen heeft er toe bijgedragen, dat het gebouw in zo'n snel tempo zover gevorderd is, dat de herdenkingssteen nu op een tijdstip geplaatst kon worden, dat het kerkgebouw voor een groot deel klaar is.

Wij zijn daarvoor als gemeente veel dank verschuldigd aan onze Hemelse Vader die dit alles tot dus-ver zo voorspoedig heeft doen laten verlopen. Met deze woorden wil ik nu dan komen tot datgene waarvoor wij hier samen bij elkaar zijn.

Ik heb in het begin al gezegd, dat de onthulling zal geschieden door de twee oudste zusters van onze gemeente t.w. zr. M. van Berkum-Stolte en zr. H. Stokvis-van Leusen en de echtgenote van wijlen Ds Kroes. Wij vinden het als kerkeraad fijn, dat u gehoor hebt gegeven aan ons verzoek.

Op deze gedenksteen is een gedeelte van een Bijbeltekst aangebracht uit 1 Petr. 2 vers 4 en 5. (Komt tot Hem, De levende Steen. Laat u ook zelf als levende stenen gebruiken voor de bouw van een geestelijk huis).

Ds Smit heeft op verzoek van de kerkeraad deze tekst voorgesteld, waarvoor wij hem bij deze willen bedanken voor dit zinvolle opschrift.

Na deze woorden werd het eerste gedeelte van de steen onthuld door zr. van Berkum, het tweede gedeelte door zr. Stokvis en het laatste gedeelte door zr. Kroes. Direkt daarna werd op verzoek van Ds Smit gezamenlijk gezongen Psalm 89:1: 'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheden.

Na deze plechtigheid was er gelegenheid om het woord te voeren, br. A. de Vries maakte daarvan gebruik, hij was blij en dankbaar dat het met de bouw zover was en bedankte de gemeenteleden dat ze ondanks de drukke werkzaamheden nog steeds tijd vonden om hem elk weekend te halen en terug te brengen naar Apeldoorn.

Vervolgens bedankte br. G. J. Stokvis de zusters voor hun gedane taak en bood hen een bloemetje aan. Tot slot was er gelegenheid in de kerkzaal een consumptie te gebruiken, waarna het bouwwerk bekeken kon worden.

Rayondag Utrecht — Op 24 november a.s. zal er D.V. een rayondag voor de jeugdverenigingen uit rayon Utrecht zijn. Deze dag begint om 14.00 uur in de kapel op de Langbroekerweg in Doorn.

Het thema is: Muziek, wat ingeleid zal worden met een film en een spreker. 's Avonds een gezamenlijke broodmaaltijd en ontspanning. De kosten zullen plm. f 7,50 per persoon bedragen.

Inlichtingen en opgave bij Diederik van Oord, Hoogkanje 1, 3708 DH Zeist, tel. 03404-19110.

Utrecht — Op vrijdag 16 en zaterdag 17 november wordt er in de Jezuïetkerk te Utrecht een bazar gehouden. De tijden: vrijdag 19.00 tot 21.30 uur, zaterdag 10.00 tot 16.00 uur.

Uit het kerkblad van Utrecht citeren we de bestemming van de gelden: En dan, wat misschien wel het belangrijkste is, waar gaat de opbrengst van de bazar naar toe? Het doel is

dit jaar: „Hulp aan allerlei nood in de wereld”.

„Allerlei nood” omdat er zoveel plaatsen zijn waar financiële hulp hard nodig is. Omdat er geen duidelijke voorkeur bestond voor een bepaald doel is besloten de opbrengst in drieën te splitsen en te bestemmen voor:

- Manhattan, met name om daar het jeugdwerk te steunen.
- Roemenië, om hulp te bieden aan vervolgde christenen daar. De christenen in Roemenië hebben het vaak moeilijker dan die in Hongarije.
- De Morgenlandzending, men wil beginnen met de adoptie van Libanese wezen. Een gift om te helpen het startkapitaal hiervoor bijeen te krijgen leek ons wel op zijn plaats.

Met opzet hebben we gekozen voor „verre” doelen, omdat vaak in Nederland financiële hulp vrij snel van de grond komt als er ergens nood is. (In de vorm van subsidies, giften, e.d.).

We hopen dat we allemaal samen een heel gezellige bazar mogen houden en dat de opbrengst iets kan bijdragen om de nood in onze wereld te verlichten.

De bazarcommissie

Enschede — In Enschede is er de mogelijkheid geopperd om met de Chr. Gereformeerde Kerk aldaar kanselruil aan te gaan. Op contacten in deze richting is van de Chr. Gereformeerde Kerkeraad de reactie gekomen dat dit, wat hen betreft, alleen akkoord is, als de Ned. Geref. gemeente op (vrij) korte termijn bij de Chr. Gereformeerde kerkgemeenschap aansluiting zou zoeken...

Op de vergadering van de regio-Enschede-Zwolle (4 oktober jl.) is deze zaak besproken. We citeren uit het kort verslag, zoals dat in „Onder de Lelie” (blad van Zwolle) stond:

Een schrijven van Enschede-Noord en -Zuid inzake gewenst advies over de vraagstelling van de Chr. Geref. kerkeraden van Enschede-Oost en West over bereidheid tot samenleving in hun kerkverband. Ds. C. Bakker geeft hierop een nadere toelichting. Na uitvoerige bespreking wordt besloten de kerken te Enschede te adviseren met deze zaak naar onze landelijke commissie te gaan en het aan haar voor te leggen. De commissie voor de zaak te Enschede wordt gedéchargeerd.

Diakonale Conferentie Apeldoorn — Zaterdag 17 november a.s. wordt in het wijkgebouw „De Ark”, Germanenlaan 360 te Apeldoorn, de jaarlijkse diakonale conferentie gehouden. Aanvang 10 uur.

Aan de hand van het thema voor deze dag „Wat mag je van een diaken verwachten?”, (praktische aanwijzingen, wat en hoe?) zullen we luisteren naar ('s morgens) en praten over ('s middags) de taak van de diaken in de gemeente en daarbuiten. We willen proberen deze dag praktisch bezig te zijn en we rekenen dan ook op goede opkomst. Iedereen is van harte welkom.

U kunt u opgeven bij de heer R. Hop, Pieter de Hoochlaan 24 te Apeldoorn, tel. 055-257129.

Naschrift: Door een abus is dit bericht nogal laat geplaatst, waarvoor excuus, P.J.v.K.

Reformatische Bijbelschool ZEIST

Met ingang van 17-11-1979 staat de aanmelding open voor studenten aan de Reformatische Bijbelschool te Zeist voor het cursusjaar 1980/81.

De R.B.S. verzorgt een

— EENJARIGE VORMINGSCURSUS

bedoeld voor o.a. mensen met een middelbare beroepsopleiding (M.B.O.) of gelijkwaardige ervaringsituatie.

— DRIEJARIGE (beroeps)OPLEIDING

tot christelijk werker (o.a. onderwijs, gemeente, zending, evangelisatie e.d.).

Aanvang Cursus 1980/81: begin september 1980.

Informatie: Slotlaan 241, 3701 GG Zeist, tel. 03404-24166

Tevens maken wij u attent op de **AKTIE R.B.S. HONKVAST** voor een

„EIGEN” huis voor de R.B.S. — STEUN ONS, DOE MEE.

Giro 3091180 Reformatische Bijbelschool Zeist.

Uit de persarbeid van Ds G. Visee —

Er is een prachtig boekwerk verschenen in Kampen bij de Copieerinstelling Van den Berg, Broederweg 6. Titel: „Onderwezen in het Koninkrijk der hemelen”. Het boek bevat een aantal artikelen van de hand van ds G. Visee, welke voor het merendeel geplaatst waren in 'Opbouw' jaren geleden. Artikelen die het dubbel en dwars waard zijn uit het grote vergeetboek van oude jaargang te worden opgediept. Ds Visee is het meest bekend uit zijn Kampense tijd. Hij is daar 25 jaar werkzaam geweest als dienaar des Woords van de Vrijgemaakte Geref. Kerk, van 1946 tot 1969.

Ds Visee kon schrijven. In vele van onze vroegere persorganen heeft hij vaste rubrieken gehad. En zijn artikelen werden gelezen door jong en oud. Hij schreef vaak over moeilijke onderwerpen en dat met ongewone helderheid. Hij was begiftigd met een groot en scherp verstand, een zeldzaam trouw geheugen, een bijzonder onderscheidingsvermogen en hij heeft met deze talenten gewoerd in dienst van onze Heiland. Geschoold in het onderzoek van de heilige Schriften. Man van studie die zich geheel stelde in dienst van de gemeente waaraan hij verbonden was.

Ds J. O. Mulder, die in Kampen een 18 jaren naast hem heeft mogen werken in de gemeente als dienaar des Woords, schrijft in het „Woord vooraf” dit: „Na zijn steeds grondig voorbereide kanselwerk en zijn getrouwe bezoeken in de gemeente heeft ds Visee in verschillende persorganen het Gereformeerde volk met de hem geschonken talenten mogen dienen. Wie gewend was wat in de pers van zijn hand verscheen te lezen, zal de broeders C. Lentink en ds H. Brink zeer dankbaar zijn dat zij er zich toe gezet hebben artikelenreeksen van zijn hand te verzamelen”.

U leest wie de verzamelaars zijn. Aan hun arbeid hebben we dit boekwerk te danken. We mogen hen dankbaar zijn. Het geheel is een zeer waardevol werk voor het gereformeerde volk dat de „oude paden” liefheeft en juist daarom zich niet conservatief opstelt, maar voortgaande schriftstudie liefheeft en begeert. Waardevol niet alleen voor het gereformeerde volk. Voor allen die de Waarheid liefhebben.

ADRESSEN

Hoorn — De praeses van de kerkeraad te Hoorn, broeder A. Kramer, woont sinds 1 december a.s.: Houtzaagmolen 108, 1622 HK Hoorn, tel. 02290-16541.

Wieringermeer — Penningmeester: K. Bakker, Chagerweg 17, 1775, Middenmeer, tel. 02270-1454, postrek. 177537 t.n.v. Ned. Geref. Kerk te Wieringermeer, (Rabo)bank nummer 3704.04.041.

Gironummer 3592187 diakonie N.G. Kerk Wieringermeer.

Penningmeester Zending: W. Aalbers, Breestraat 16, 1775 BJ Middenmeer, tel. 02270-1034, girorekening 3855345 t.n.v. Zending N.G. Kerk Wieringermeer.

De Doulos — Eén van de (nog jonge) leden van de gemeente van Utrecht, die een soort zendings-stagejaar in de Filippijnen heeft doorgeemaakt, schreef een artikeltje in het Utrechtse kerkblad over Operatie Mobilisatie en het evangelisatieschip „De Doulos”. We citeren: O.M. is een interkerkelijke zendings- en evangelisatie-organisatie, die op vele plaatsen in de wereld, en vooral in de derde wereld, actief is.

O.M. bestaat uit jonge mensen die enkele jaren opofferen voor zendingswerk. Alhoewel er veel jonge mensen bij O.M. werken, die een bijbelschool of theologische opleiding gehad hebben, is dit geenszins een verplichting.

Ieder, die één of meerdere jaren voor het werk van de Heer vrij wil maken kan in principe meedoen. Er zijn teams werkzaam in verschillende Europese landen, maar ook in India en de Arabische wereld.

Een belangrijk onderdeel van O.M. vormen twee schepen: de Logos, die vooral Afrika en Azië als werkterrein heeft en sinds kort ook De Doulos, die vooral gebruikt wordt in

Latijns-Amerika. De schepen blijven steeds enkele weken in een bepaalde haven en varen daarna weer ergens anders heen. Tijdens het verblijf in een haven worden er in samenwerking met plaatselijke kerken allerlei evangelisatie- en studieprogramma's georganiseerd.

Ook is er aan boord van beide schepen een boekhandel met christelijke literatuur en goedkoop studiemateriaal voor studenten uit landen, waar studieboeken duur en moeilijk te krijgen zijn.

Hoewel O.M. vanuit gereformeerde kring nogal eens het stempel van oppervlakkigheid krijgt opgedrukt, is dit mijns inziens niet terecht. Van vele jongeren van kerkelijke huize, die met O.M. in aanraking kwamen, is het geloofsleven daardoor juist zeer verdiept. De toewijding en op-offeringgezindheid van veel O.M.'ers zijn trouwens voorbeeld tot navolging. De functie die O.M. heeft moet ook niet worden onderschat. In een aantal gebieden bijv. die voor het evangelie moeilijk toegankelijk zijn, is O.M. een van de weinige christe-

lijke organisaties, die iets van de grond hebben gekregen. (Turkije, Noord-Soedan, bepaalde delen van Noord-India).

Vanaf 13 t.m. 18 november is het schip De Doulos in Amsterdam. De ligplaats is vlak bij het Centraal Station. Een bezoek aan dit schip is een goede gelegenheid meer over Gods werk over de gehele wereld te weten te komen.

Toegangsprijs (gratis) en informatie over programma's kunt u krijgen bij Operatie Mobilisatie, Waalstraat 12, 8303 DH Emmeloord, tel. 05270-5607.

Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad benoemt directeur —

De zich nog steeds in stijgende lijn bewegende activiteiten van de stichting — zowel in binnen- als buitenland — vormden voor het bestuur aanleiding over te gaan tot benoeming van een directeur.

In verband hiermede benoemde zij als zodanig de heer G. Puttenstein, welke deze functie D.V. op 1 januari 1980 hoopt te aanvaarden.

De heer Puttenstein is 51 jaar oud en lid van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Velp (Gld.); momenteel is hij als financieel-adj. directeur werkzaam bij een industriële onderneming.

Met een korte onderbreking wegens ziekte maakte de heer Puttenstein sinds de oprichting in 1973 reeds deel uit van het bestuur van „Woord en Daad” en bekleedde hij de functie van penningmeester.

God gaf ons

Corianne

B. Wielenga
G. Wielenga-v. d. Dool
Geertjan
Barteld
Rutger

6 november 1979
Burg. Verbrughweg 16,
4024 HR Eck en Wiel

Vanaf januari 1980:
Beaulieustreet 109, Richmond,
3780 Natal Zuid-Afrika

Jonge man, 25 jaar,
machinesteller, zoekt

**kontakt met een lief
meisje**

Brieven onder nr. 16-11 bureau van
dit blad, Nooitgedacht 3, Zeist.

JAARGANGEN OPBOUW

Via de administratie van ons
blad, tel. 03434-4288, biedt
één van de abonnees gratis
alle jaargangen van Opbouw
aan.

Drukkerij „Steenbergen”

Periodieken
Boekwerken
Handelsdrukwerk

Zeist - Telefoon 03404-12452

Boekenveiling te Amsterdam

WOENSDAG 21 en DONDERDAG 22 NOVEMBER 1979

houden wij weer boekenveiling. Geveild worden enkele belangrijke bibliotheken w.o. de bibliotheken van

Prof. Dr. W. H. GISPEN - Amstelveen
Ds. F. S. KLOOSTERMAN - Breda
Prof. Dr. K. H. MISKOTTE - Voorst
Ds. A. VROEGINDEWEY - Veenendaal

bestaande uit theologie, filosofie, commentaren, bijbelverklaringen, exegetische studies, theol. en kerkhistorische dissertaties (waaronder een grote verzameling werken over de Middeleeuwen; beginperiode der Reformatie en de geschiedenis der Doopsgezinden); naslagwerken, woordenboeken Gunning, Kohlbrugge, Groen van Prinsterer, Barth, Buber, Van Ruler etc. etc. Daarnaast worden er ook zeer zeldzame 16e, 17e en 18e eeuwse werken geveild, zoals werken van Luther, Calvijn, Melancthon, Beza, Nadere Reformatie.

Rijk geïllustreerde catalogus (112 pag.) kunt u aanvragen door f 5,— te storten op giro 17.71.82 t.n.v. TON BOLLAND, v/h Van Bottenburg, Amsterdam.

KIJKDAGEN: ZATERDAG 17 en MAANDAG 19 NOV. 1979

TON BOLLAND beëdigd taxateur *

Prinsengracht 493, Amsterdam, telefoon (020) - 221921

* Lid Ned. Ver. van Antiquaren
Intern. League of antiquarian booksellers
Ned. Vereniging van Makelaars en Veilinghouders:

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Heem-
stede.

Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Op-
zeggen uiterlijk tot 15 november

De Reformatorische Bijbel School, de R.B.S.
te Zeist, moet verhuizen.

Het huurkontraakt loopt per 1 sept. 1980 af.
Om in de toekomst „HONKFAST” te zitten,
willen we een eigen huis. Dat kost veel geld.

Daarom onze:

Aktie R.B.S. Honkvast

We doen daarmee een beroep op U ons te helpen. Want ons
werk, jonge mensen opleiden voor een taak in de gemeente,
het jeugdwerk, de zending, de evangelisatie en het onderwijs
moet doorgaan. **Streefbedrag f 500.000,—.**

Help ons! Doe mee! Geef nu!

Postgiro 3091180. Bankrek. N.M.B. rek.nr. 69.09.10.983
t.n.v. Ref. Bijbelschool te Zeist.

Aktie: R.B.S. HONKFAST

Reformatie Bijbelschool

Slotlaan 241 — 3701 GG Zeist — Tel. 0 3404 - 24166

De volgende personen bevelen de R.B.S. en de Aktie R.B.S. Honkvast bij U aan:
Ds. P. Boomsma, Geref.-Y.F.C.; Mevr. L. G. H. Bremmer-Lindeboom, Geref. vrijgem.;
Mevr. M. v. d. Brink-Aalders, Ned. Geref.; A. Th. Bakhuizen, Ned. Geref.; Ds. J. Bouw,
Ned. Herv. E. A.; Ds. N. Cornelisse, l'Abri, Ned. Geref.; Mr. P. Coumou, Geref.;
Prof. B. Goudzwaard, Ned. Geref.; Ir. J. van der Graaf, Ned. Herv.; Ds. L. Klievit,
Ned. Herv.; Ds. K. B. Holwerda, Ned. Geref.; I. A. Kole, Geref. Gem.; Ds. W. van
Laar, Ned. Herv.-G.Z.B.; Dr. H. Looyenga, Geref. vrijgem.; L. Luyendijk, Chr.
Geref.; Ds. H. W. Noordman, Geref. vrijgem.; Drs. A. Noordergraaf, Ned. Herv.;
Dr. B. van Oeveren, Geref.; G. van Oord, Ned. Geref.; Drs. A. Overwater, Chr.
Geref.; Ds. H. van Ommen, Ned. Geref.; G. F. Pels, Geref. vrijgem.; Ds. J. A. van
de Peppel, Geref.; Drs. W. G. Rietkerk, Ned. Geref.; Prof. Dr. Ir. H. van Riessen,
Geref.; Drs. F. de Rooy, Ned. Geref.; G. Sipkema, Chr. Geref.; Prof. Dr. Ir. E.
Schoorman, Ned. Geref.; Prof. Dr. W. van 't Spijker, Chr. Geref.; Ds. C. Snoel,
Ned. Herv.-I.Z.B.; Ds. H. van Tongeren, Ned. Ger.; Ds. J. J. Tigchelaar, Ned. Herv.;
Prof. C. Veenhof, Ned. Ger.; Prof. W. H. Velema, Chr. Geref.; Ds. A. van der Veer,
Chr. Geref.; Dr. B. O. de Vries, Geref. vrijgem.; Ds. D. N. Verschoor, Geref.; Joh.
Vuijk, Chr. Geref.; Meij. A. Vreugdenhil, Geref. Gem.; Dr. B. Wentsel, Geref.; P. C.
van Wijk, Ned. Geref.; Ds. J. Westerink, Chr. Geref.; Ds. T. Harder, Chr. Geref.;
K. Groeneveld, Chr. Geref.; Drs. W. van Heeringen, Ned. Herv.; G. Tromp, Geref.
Gem.